

Marzena Korczewska

Działalność edukacyjna i promocyjna Muzeum Niepodległości w 2003 roku

---

Niepodległość i Pamięć 11/1 (20), 283-304

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marzena Korczewska

Działalność edukacyjna i promocyjna Muzeum Niepodległości w 2003 roku

W ramach działalności edukacyjnej i upowszechniającej a jednocześnie promującej Muzeum Niepodległości realizowało wiele ciekawych form pracy. Rozwijana była współpraca z placówkami edukacyjnymi, szkołami (Warszawy i Mazowsza), stowarzyszeniami edukacyjnymi. Dzięki temu możliwe było uzupełnienie podstaw programowych historii, sztuki, języka polskiego (literatury i kultury żywego słowa). Ponadto Muzeum współdziałało ze stowarzyszeniami na rzecz dzieci tzw. sprawnych inaczej i wymagających specjalnej troski. Kontynuowane były zajęcia związane z funkcjonowaniem ścieżki programowej „Edukacja regionalna” na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej. Największą popularnością cieszyły się lekcje muzealne prowadzone na ekspozycjach stałych oraz czasowych, uzupełniane filmami dokumentalnymi i fabularnymi, a ponadto warsztaty historyczno-literackie, różnego rodzaju koncerty muzyczne oraz pokazy mistrzowskie spektakli teatralnych.

Na szczególną uwagę i znaczenie zasługują spektakle historyczne – „Józef Piłsudski” oraz „Józef Bem – bohater Polski i Węgier” w wykonaniu aktorów scen warszawskich: Cezarego Nowaka, Jerzego Molgi i Bogdana Kozyry, autora scenariusza. Muzeum podjęło wystawienniczą prezentację w swojej siedzibie zachowanych fragmentów „Panoramy siedmiogrodzkiej”, co stanowiło dużą atrakcję dla uczniów szkół gimnazjalnych i licealnych oglądających spektakl.

Równocześnie Muzeum przygotowało prezentację programu historyczno-artystycznego, opartego na pamiętnikach i relacjach odnoszących się do wydarzeń z lat 1830, 1831, 1848-1849 oraz zwiedzanie wystawy.

Zaproponowaliśmy także, zarówno młodzieży jak i widzom dorosłym – miłośnikom Muzeum i historii w ramach kształcenia dorosłych spektakl edukacyjny pt. „Dyktator – rzecz o Romualdzie Trauguttie”. Scenariusz oparty został na dokumentach z procesu Romualda Traugutta przed Najwyższą Komisją Śledczą powołaną przez władze carskie w okresie od kwietnia do lipca 1864 roku dla zbadania czynów R. Traugutta oraz na pamiętniku Mariana Dubieckiego i fragmentach prozy Władysława Terleckiego „Dwie głowy ptaka”.

Spektakl został wykonany profesjonalnie przez aktorów: Andrzeja Ferencę i Zbigniewa Dzyducha. Ukazuje on rolę (historię udziału) R. Traugutta w Powstaniu Styczniowym, atmosferę tamtych lat ze szczególnym uwzględnieniem postaw patriotycznych i konsolidacji polskiego społeczeństwa, fenomen Rządu Narodowego z lat 1863-1864, funkcjonującego w warunkach całkowitej konspiracji, ludzi, którzy przedkładali dobro

kraju nad sprawy osobiste. Na szczególną uwagę zasługuje postawa R. Traugutta podczas procesu i tuż przed wykonaniem wyroku.

Jesteśmy przekonani, że ten rys biografii Romualda Traugutta stanowi doskonały przykład dla współczesnej młodzieży w dobie zagubienia pomiędzy wartościami materialnymi a duchowymi.

W tych wszystkich działaniach edukacyjnych i popularyzatorskich, kształtujących osobowości młodych ludzi podjęliśmy współpracę ze Stowarzyszeniem Nauczycieli Polonistów – SNaP, Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie, wybranymi szkołami posiadającymi klasy humanistyczne z elementami edukacji regionalnej (Warszawy i Mazowsza), CODN, MENiS oraz kustoszami muzeów regionalnych i historycznych.

Zachowaliśmy w roku 2003 stałe imprezy cykliczne, a ponadto powstał nowy program pt. „Polska – tradycje i symbole” oraz cykl „Prezentacje – mistrzowie małych ojczyzn”.

Główne zadania z tego obszaru merytorycznego należały do Działu Edukacji i Promocji, często przy współpracy z wieloma partnerami z zewnątrz, jednocześnie przy zachowaniu współpracy z kierownikami oddziałów Muzeum Niepodległości.

W roku 2003 w Muzeum Niepodległości (Pałac Przebendowskich/Radziwiłłów) prezentowane były następujące wystawy:

Stała

„Rzecz największa Polska. II RP 1918-1939”

Czasowe

„Kolekcja gen. Tarnawskiego” 6.11.02 – 28.02.03

„50 lat pracy twórczej Bohdana Wróblewskiego” 28.01.03 – 2.03.03

„Święto Pieśni na Łotwie” 8.12.02 – 10.01.03

„Józef Bem – bohater Polski i Węgier” 28.03.03 – 29.06.03

„Polacy na Syberii” 15.05.03 – 18.06.03 (wystawa pokonkursowa)

„Mazowsze – tu jest mój dom” (wystawa pokonkursowa)

„Wreszcie z tobą razem Polsko” (Twórczość Franciszka Kurzei) – w 81-szą rocznicę powrotu Śląska do Macierzy

„Naczelny wódz. Generał broni Władysław Sikorski. Życie i działalność”
4.07.03 – 4.08.03

„Petras Repšys. „Stare Wilno” – cykl akwafort i medali” 6.08.03 – 26.08.03

„Gloria Victis. W 140 rocznicę Powstania Styczniowego” 5.08.03 – 12.10.03

„Malarstwo Norberta Paprotnego” 4.09.03 – 28.09.03

„Oni dali nam Polskę” 6.10.03 – 2.11.03

„Kawalerowie Krzyża Niepodległości” 10.11.03 – 30.03.04

„Święto Niepodległości” 11.11.03 – 29.02.04

Styczeń

Noworoczny Koncert z Dedykacją (6 stycznia) rozpoczął kolejny rok współpracy z ZPSM im. Fryderyka Chopina, w którym uczniowie Sekcji Piosenki wystąpili z repertuarem kołędowym i „muzycznymi prezentami” wraz z serdecznymi życzeniami noworocznymi dedykowanymi członkom Klubu Przyjaciół Muzeum oraz zespołowi pracowników Muzeum w podzięce za dotychczasową współpracę.

W ramach współpracy ze Stowarzyszeniem Nauczycieli Polonistów (Oddział Warszawski) i Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie zostały zapoczątkowane (10 stycznia i 14 lutego) konferencje metodyczne i wykłady poświęcone realizacji ścieżek edukacyjnych oraz wiedzy o kulturze.

Dużym zainteresowaniem wśród nauczycieli Warszawy i Mazowsza cieszyły się wykłady dotyczące tematu „Dziedzictwo kulturowe Mazowsza na tle dziedzictwa europejskiego”: „Regionalizm mazowiecki a integracja europejska” prezentowany przez dr Aleksandra Kociszewskiego, który z Muzeum Niepodległości współpracuje bardzo owocnie od wielu lat oraz „Skarby kultury Mazowsza” prezentowany bardzo ciekawie i z wielką pasją przez dr Mariana Sołtysiaka, prezesa ZG Towarzystwa Opieki nad Zabytkami.

Ważne miejsce zajmują także wykłady dotyczące gwary mazowieckiej i kultury języka w nauczaniu szkolnym prowadzone przez prof. dr hab. Barbarę Falińską.

W ramach stałej współpracy w cyklu „W marszu do niepodległości” (13 stycznia) – programie autorskim red. Zbigniewa Mierzwińskiego – została przedstawiona sylwetka generała Franciszka Kleeberga jako ostatniego dowódcy kampanii wrześniowej 1939 roku, w 115 rocznicę urodzin generała.

W ramach cyklu „Polska w Europie” (13 stycznia) dr Zygmunt Królak zaprezentował swoją książkę pt. „Polska wobec wyzwań globalizacji i integracji”, wzbudzając bardzo ożywioną dyskusję.

W związku z obchodami 140. rocznicy Powstania Styczniowego (19 stycznia) Oddział Warszawski Stowarzyszenia Szarych Szeregów zorganizował okolicznościowy koncert pt. „Hej, kto Polak na bagnety...”, przy udziale artystów SPAM.

Uroczystości rocznicowe, zorganizowane przez Wojsko Polskie przy udziale także naszego Muzeum (w tym Oddziału – Muzeum X Pawilonu), odbyły się także przy krzyżu Romualda Traugutta.

W drugiej połowie miesiąca (20 stycznia) odbyło się spotkanie w cyklu „Wieczór pamięci” poświęcone losom pomników pt. „Narodziny symbolu” w ramach spotkań autorskich z red. dr Jackiem Sawickim.

Ostatnie spotkanie autorskie red. Zbigniewa Mierzwińskiego w miesiącu styczniu (27 stycznia) z cyklu „Być Polakiem” poświęcone zostało Walerianowi Łukasińskiemu – wielkiemu męczennikowi sprawy narodowej.

„Ferie w Muzeum” trwały od 27 stycznia do 7 lutego. W zajęciach przedpołudniowych wzięło udział około 1000 uczestników w różnych grupach wiekowych (od zerówki po liceum). Zaproponowaliśmy bardzo bogatą paletę zajęć od filmów przygodowych poprzez warsztaty teatralne wraz z propozycją spektakli teatralnych w wykonaniu aktorów teatru „Lalka”, gry i zabawy, zajęcia plastyczne i ruchowe przy muzyce prowadzone metodą pedagogiki zabawy.

Luty

Miesiąc zapoczątkowano spotkaniem (3 lutego) z cyklu „Polska w Europie” pt. „My i sąsiedzi”. Gościem spotkania był Michał Jagiełło dyrektor Biblioteki Narodowej, gospodarzem i prowadzącym spotkanie Dyrektor Muzeum dr Andrzej Stawarz.

Spotkanie uzupełnił koncert altówkowy (K. Stamitz – Koncert D-dur nr 1, cz. 1 oraz S. Rachmaninow – Melodia E-dur). Grała Maria Sochoń z klasy prof. Doroty Sroczyńskiej, przy fortepianie prof. Urszula Gadzała.

W niedzielę (9 lutego) odbyła się promocja wierszy Mariana Jonkajtysa pt. „W Sybiru Białej Dżungli” wydana przez Instytut Lwowski, reprezentowany przez pana Janusza Wasylkowskiego.

Następnie w cyklu w „Marszu do niepodległości” (10 lutego) red. Zbigniew Mierzwiński zaprezentował postać gen. Augusta Emila Fieldorfa „Nila”, szefa Kedywu Komendy Głównej Armii Krajowej – w 50. rocznicę stracenia w więzieniu mokotowskim. W ramach programu odbył się pokaz filmu pt. „W sprawie generała Fieldorfa”, na kanwie którego wypowiedział się prof. Wiesław Wysocki oraz została zaprezentowana poezja patriotyczna przez aktorów scen warszawskich: Ewę Florczak, Małgorzatę Różniatowską i Macieja Rayzachera.

14 lutego odbył się bardzo ciekawy wykład dra Mariana Sołtysiaka pt. „Skarby kultury Mazowsza – architektura i zabytki”, w ramach wykładów Wszechnicy Mazowieckiej służących doskonaleniu zawodowemu nauczycieli.

Odbyło się też kolejne spotkanie z cyklu „Wieczór pamięci” z reżyserem Jackiem Sawickim (17 lutego) i prezentacja jego filmu „Marta, czyli cztery razy NIE”.

Ważnym przedsięwzięciem (24 lutego) było zorganizowanie przez Dział Edukacji i Promocji dwóch innych spotkań. Jedno skierowane było do nauczycieli i młodzieży poznającej kolejne zagadnienia w ramach szeroko pojętej edukacji regionalnej w cyklu „Nasze Mazowsze” (prezentacja dorobku Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego im. A. Chętnika).

Drugie ponownie poświęcono postaci gen. A. Emila Fieldorfa „Nila”. Odbyła się projekcja filmów w reżyserii Aliny Czerniakowskiej pt. „W sprawie generała Fieldorfa” i „On wierzył w Polskę”. Pokazowi filmów towarzyszyły referaty panów: dr hab. Marka Ney-Krwawicza, który zaprezentował rys biograficzny gen. „Nila” i prof. Wiesława Jana Wysockiego, który przedstawił okres powojenny i proces gen. „Nila”. Spotkaniu towarzyszyła prezentacja wierszy oraz wystawa odznaczeń, listów generała i innych pamiątek ze zbiorów prywatnych p. Marka Ney-Krwawicza oraz zbiorów naszego Muzeum.

W ostatnim tygodniu miesiąca (26 lutego) mieliśmy przyjemność gościć pana Macieja Klimczaka – podsekretarza stanu w Ministerstwie Kultury, który przybył na spotkanie z przedstawicielami stowarzyszeń regionalnych z całego kraju.

Marzec

Czas wiosny rozpoczęliśmy (3 marca) w Muzeum spotkaniem z cyklu „Polska w Europie” pt. „Tożsamość narodowa Polaków”, panowie prof. dr Janusz Kuczyński i dr Andrzej Stawarz rozmawiali o symbolice i zagrożeniach dla zachowania tożsamości narodowej w związku z wejściem Polski do Unii Europejskiej. Spotkanie urozmaicił krótki koncert muzyki Fryderyka Chopina w wykonaniu Katarzyny Kraszewskiej, studentki Akademii Muzycznej w Łodzi.

Kolejnym spotkaniem dla Klubu Przyjaciół Muzeum Niepodległości, jedynym (8 marca) zadedykowanym wszystkim Kobietom w dniu ich święta była prelekcja wspólnie poprowadzona przez panią prof. Barbarę Otwinowską i mgr inż. Zbigniewa Zielińskiego nt. «Kobiety – Żołnierze Armii Krajowej w okręgu Radomsko – Kieleckim „Jodła”». W dniu 10 marca odbyła się promocja książki Mateusza Wyrwicha pt. „W celi śmierci”, zorganizowana przez Oficynę Wydawniczą „Rytm”.

Na kolejne spotkanie autorskie z cyklu „W marszu do niepodległości” (24 marca) zaprosił red. Zbigniew Mierzwiński, na którym zaprezentował postać Admirała Józefa

Unruga – twórcę floty wojennej II Rzeczypospolitej, dowódcę obrony polskiego wybrzeża w 1939 r. Wieczór ten odbył się w związku z 30. rocznicą jego śmierci.

Na kolejnym spotkaniu (17 marca) z cyklu „Wieczór pamięci” redaktor Jacek Sawicki zaprezentował film pt. „Marzec 68”. W dniu 22 marca w spotkaniu z cyklu „W marszu do niepodległości” Przewodniczący Klubu Przyjaciół MN Zbigniew Zieliński przedstawił referat pt. „Udział leśników w II wojnie światowej”. Osobą wprowadzającą był prof. dr hab. Andrzej Szujecki. Na koniec miłym akcentem było wystąpienie młodych fanfarzystów, studentów SGGW.

Ostatnie spotkanie z cyklu „Być Polakiem” odbyło się 31 marca, na którym red. Zbigniew Mierziński przypomniał sylwetkę Wacława Sieroszewskiego. Podczas spotkania o swoim słynnym dziadku opowiedział prof. Andrzej Sieroszewski.

Kwiecień

Miesiąc kwiecień rozpoczęliśmy (2 kwietnia) sesją popularnonaukową zorganizowaną w 110 rocznicę powstania Ligi Narodowej z pokazem filmu o Romanie Dmowski. W pierwszą sobotę miesiąca (5 kwietnia) odbyło się spotkanie z cyklu „Być Polakiem” poprowadzone przez prof. Tadeusza Rawskiego i mgr inż. Zbigniewa Zielińskiego pt. „Generał broni Józef Dowbor-Muśnicki i jego żołnierze w I Polskim Korpusie na Wschodzie (1917-1918) i Powstaniu Wielkopolskim (1919)”. Kolejne dwa spotkania odbyły się w dniu 7 kwietnia. Pierwsze, zorganizowane przez Dział Edukacji i Promocji odbyło się dla młodzieży szkolnej nt. „Zbrodnie stalinowskie na Kresach Północno-Wschodniej Polski”. Pogadankę dla młodzieży poprowadziła pani Joanna Januszczak, odbyła się też projekcja filmu pt. „To nie był straszny sen”. Drugie, z cyklu „Polska w Europie” nt. „Ekonomiczne uwarunkowania uczestnictwa Polski w Unii Europejskiej” odbyło się z udziałem dr. Jana Borkowskiego i red. Andrzeja Talagi. Temat ten był ciekawy zarówno dla zaproszonej młodzieży z Klubów Europejskich jak i stałych bywalców poniedziałkowych spotkań.

We wtorek 8 kwietnia odbyła się projekcja filmu dokumentalnego „Tricher?” o Jaque’sie Rossim. Następne spotkanie (14 kwietnia) z cyklu „W marszu do niepodległości” prowadzone przez red. Zbigniewa Mierzińskiego prezentowało płk. Władysława Belinę-Prażmowskiego – twórcę i dowódcę kawalerii polskiej w 1914 r. (w 65 rocznicę śmierci). Miesiąc kwiecień zakończyło spotkanie z cyklu „Wieczór pamięci”, poprowadzone przez red. Jacka Sawickiego pt. „Pytania o Katyń”.

Maj

Miesiąc ten rozpoczęliśmy w ramach cyklu „Polska w Europie” spotkaniem (5 maja) z prof. dr hab. Andrzejem Ajnenkiem – autorem książki pt. „Polskie konstytucje”. Drugie spotkanie w tym miesiącu (6 maja), to wieczór poświęcony Marszałkowi Francji i Polski Ferdynandowi Fochowi oraz generałowi Kzimirzowi Sosnkowskiemu. Słowo wstępne wygłosił prof. dr hab. Marian Marek Drozdowski. Program dopełniła projekcja filmu dokumentalnego pt. „Godziemba. Generał Kazimierz Sosnkowski” w reżyserii Zofii Kunert, następnie odbyła się ciekawa dyskusja.

Związek Piłsudczyków Rzeczypospolitej Polskiej, Stowarzyszenie Tradycji Polskiego Oręża oraz Muzeum Niepodległości zorganizowały 12 maja sesję popularnonaukową pt. „Myśl polityczna Józefa Piłsudskiego a nasza współczesność”. W bogatym programie prof. dr hab. Andrzej Ajnenkiel zaprezentował stanowisko marszałka Józefa Piłsudskiego wobec konstytucji marcowej i kwietniowej. Zostały także zaprezentowane

bogate materiały archiwalne związane z Józefem Piłsudskim, które zgromadzono w Centralnym Archiwum Wojskowym i Muzeum Niepodległości. Swoje wystąpienia zaprezentowali także prof. dr hab. Wiesław Jan Wysocki, dr Tadeusz Krawczak, dr Wiesław Ząbek, dr Andrzej Żak, mgr Jan Kasprzyk i dr Andrzej Stawarz. Uzupełnieniem referatów głównych oraz komunikatów była projekcja filmu dokumentalnego pt. „Testament Piłsudskiego” w reżyserii Wojciecha Brzozowicza. Na to spotkanie przybyli miłośnicy Marszałka i młodzież szkół Warszawy i Mazowsza. Kolejne spotkanie w tym samym dniu po południu z cyklu „W marszu do niepodległości” poprowadził red. Zbigniew Mierzwiński. Wieczór był poświęcony Melchiorowi Wańkowiczowi – korespondentowi wojennemu II Korpusu Polskiego w czasie bitwy o Monte Cassino. Wspomnienie o Melchiorze Wańkowiczu wygłosił pisarz, dr hab. Zbigniew Tarnienko. Wieczór uzupełniły poezja i pieśni patriotyczne w wykonaniu Leona Łochowskiego. Przy fortepianie wystąpił równie pięknie Andrzej Seroczyński.

Kolejny dzień 13 maja przyniósł wieczór zorganizowany z okazji 170 rocznicy urodzin Benedykta Dybowskiego (1833-1930). Wprowadzenie należało do prof. dr hab. Zbigniewa Wójcika. Następnie głos zabrała Pani Władysława Dybowska (wnuczka), ponadto swoją książkę pt. „Kamczatka i jej ludy autochtoniczne w fotografiach, tekstach i ekspertyzach Benedykta Dybowskiego” zaprezentowała autorka Maria Dybowska. Kolejny ciekawy program zorganizowany 14 maja wspólnie z Departamentem Kultury, Promocji i Współpracy Zagranicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego i Dział Edukacji i Promocji dla młodzieży szkół Warszawy i Mazowsza nosił tytuł „Przygody poetyckie i polityczne Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego”. Wykład o poezji Gałczyńskiego wygłosił dr Bohdan Urbankowski. Spotkanie wzbogaciły wiersze Gałczyńskiego w interpretacji Bogdana Kozyry. Ilustrację muzyczną przygotował Janusz Tylman.

Muzeum Niepodległości oraz Towarzystwo Opieki nad Zabytkami zorganizowały wspólnie Dni Cytadeli Warszawskiej (17 maja). Licznie przybyłym osobom zaproponowano zwiedzanie z przewodnikiem wojskowej części Cytadeli Warszawskiej. Następnego dnia (18 maja, w Międzynarodowym Dniu Muzeów) zaoferowano spotkanie w Bramie Straceń oraz referaty dotyczące genezy Cytadeli i X Pawilonu, opowieść o Aleksandrze Sochaczewskim – malarzu syberyjskiej katorgi, działaczach ruchu narodowego i więźniach X Pawilonu. Zaproponowano także zwiedzanie ekspozycji w X Pawilonie, spotkanie na miejscu kaźni. Z kolei w Pałacu Radziwiłłów – siedzibie głównej Muzeum – Dyrektor serdecznie zaprosił do wzięcia udziału w spotkaniach zorganizowanych w ramach Międzynarodowego Dnia Muzeów. Zorganizowano kiermasz książki historycznej, projekcję filmu dokumentalnego pt. „Polacy w Wiośnie Ludów”, (słowo wstępne do filmu – Jacek Konik). Odbyło się także spotkanie z panią kustosz Anną Węgrzynek z Muzeum Okręgowego w Tarnowie, poświęcone dziejom Panoramy Siedmiogrodzkiej. Ponadto został zaprezentowany program historyczno-artystyczny pt. „Generał Józef Bem 1794-1850” w wykonaniu Cezarego Nowaka i Bogdana Kozyry.

Kolejne ciekawe spotkanie z filmem dokumentalnym (19 maja) odbyło się podczas „Wieczoru pamięci” pt. „J. Januszajtis”, a zostało prowadzone przez red. dr Jacka Sawickiego. Kolejne spotkanie w cyklu „Nasze Mazowsze – dziedzictwo i współczesność”, poprowadzone przez Zygryda Rekosza i Andrzeja Stawarza, miało bardzo uroczysty charakter, ponieważ nawiązywało do Dnia Matki. W programie artystycznym znalazła się dedykacja muzyczna dla wszystkich mam pt. „Obraz matki” w wykonaniu Tadeusza Woźniakowskiego (ze słowami Z. Rekosza i muzyką T. Woźniakowskiego). Wystąpił także chór „Vivat” pod kierunkiem artystycznym Alicji Mossakowskiej. Z zain-

teresowaniem zostało przyjęte zorganizowanie sesji popularnonaukowej (28 maja) pt. „Generał Józef Bem – żołnierz i polityk”. W programie z bardzo ciekawymi referatami wystąpili: prof. Istvan Kovacs, który przedstawił generała Józefa Bema na czele Armii Siedmiogrodzkiej, dr Tomasz Strzeżek zaprezentował generała Józefa Bema w Powstaniu Listopadowym. Natomiast nasza koleżanka z Muzeum pani dr Jolanta Niklewska omówiła działalność polityczną Józefa Bema.

Dodatkową atrakcją dla młodzieży szkół Warszawy i Mazowsza było podsumowanie dwóch konkursów edukacyjnych pt. „Polacy na Syberii” i „Mazowsze – tu jest mój dom” oraz uroczyste wręczenie nagród i dyplomów nagrodzonym i wyróżnionym uczniom i pedagogom. W programie uroczystości znalazły się: wspólne obejrzenie wystawy pokonkursowej, mini recital muzyki Fryderyka Chopina w wykonaniu Katarzyny Kraszewskiej – studentki I r. katedry fortepianu w Akademii Muzycznej w Łodzi.

Czerwiec

Ostatni miesiąc przed oczekiwanymi przez wszystkich wakacjami rozpoczęliśmy spotkaniem (2 czerwca) z cyklu „Polska w Europie” pt. „Perspektywy młodego pokolenia” z udziałem dr hab. Piotra Petrykowskiego – pracownika naukowego i dydaktycznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Przedstawione zostały nowe możliwości edukacji (obowiązujące standardy kształcenia) i możliwości pracy po wejściu do Unii Europejskiej. Drugie z kolei czerwcowe spotkanie (9 czerwca) cyklu „W marszu do niepodległości” pt. „Marsze sił zbrojnych II Rzeczypospolitej” poprowadził Zbigniew Mierzwiński, prezentując temat od strony historycznej. W drugiej części został zaprezentowany program artystyczny w wykonaniu Orkiestry Koncertowej Wojska Polskiego im. Stanisława Moniuszki, przygotowany we współpracy z ppłk. Bogusławem Hilla i kierownikiem artystycznym Grzegorzem Mielimąką. W wykonaniu orkiestry najwspanialsze marsze wojskowe, tj. Marsz I Brygady, Marsz I Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego, Marsz 10 Pułku Ułanów Litewskich, Marsz 12 Pułku Ułanów Podolskich, Marsz 8 Pułku Strzelców Konnych, Marsz 10 Pułku Huzarów, Marsz 10 Pułku Dragonów, Marsz 2 Pułku Piechoty Legionów, Marsz 56 pułku Piechoty Wielkopolski, Marsz 36 Pułku Legii Akademickiej, Marsz 10 Kaniowskiego pułku Artylerii Lekkiej, Marsz Lotników i wiele innych zostały entuzjastycznie przyjęte przez liczną zgromadzoną publiczność. Kolejne spotkanie poznawcze (16 czerwca) z cyklu „Wieczór pamięci”, stało się spotkaniem z filmem pt. „Wilanów w Powstaniu Warszawskim” w reżyserii Jacka Sawickiego. W spotkaniu wzięli udział uczestnicy walk powstańczych. Dodatkowym spotkaniem (17 czerwca) była promocja książki dr Jana Żaryna pt. „Dzieje Kościoła Katolickiego w Polsce 1944-1989”. Ostatnie spotkanie w czerwcu (z cyklu „Być Polakiem”) poprowadzili wspólnie red. Zbigniew Mierzwiński oraz Dyrektor Muzeum. Poświęcone było Arturowi Oppmanowi (Or–Ot) z recytacją wierszy w wykonaniu Jerzego Molgi oraz programem poetyckim pt. „Dekady Gałczyńskiego” w wykonaniu Bogdana Kozyry (recytacja i śpiew), przy fortepianie Janusz Tylman.

Lipiec – Sierpień

W przerwie wakacyjnej Muzeum Niepodległości nie zawiesiło działalności edukacyjnej i popularyzatorskiej, wręcz przeciwnie – zorganizowało kilka wernisaży i imprez. 4 lipca otwarta została wystawa czasowa pt. „Naczelny Wódz generał broni Władysław Sikorski – życie i działalność” – ze zbiorów prywatnych pana ppłk. Stefana Bałuka oraz przy współpracy Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Uroczyste otwarcie wystawy poprzedził odczyt Stefana Bałuka nt. „Władysław Sikorski – strateg, teoretyk wojskowy i publicysta”. Na tę okoliczność przybył Pan Lech Kaczyński Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy, dziękując za zorganizowanie otwarcia wystawy i podkreślając zasługi gen. Władysława Sikorskiego, oraz utrwalenie pamięci o Generale w świadomości Polaków.

W sierpniu otworzyliśmy także z myślą o zwiedzających Muzeum przybyszach z zagranicy dwie wystawy czasowe. Pierwsza, otwarta w dniu 5 sierpnia pt. „Gloria Victis” – w 140 rocznicę Powstania Styczniowego i druga, prezentująca cykl akwafort i medali pt. „Stare Wilno” Petrasa Repšysa. Z kolei 25 sierpnia zaprosiliśmy miłośników Muzeum na spotkanie z cyklu „W marszu do niepodległości” pt. „Najmłodszy żołnierz Armii Krajowej – Zawiszacy w Szarych Szeregach AK w Powstaniu Warszawskim”. W programie autorskim red. Zbigniewa Mierzwińskiego wystąpił pan red. Zygmunt Głuszek – dziennikarz, historyk i instruktor Szarych Szeregów, uczestnik Powstania Warszawskiego, wreszcie autor 2-tomowej pracy poświęconej Szarym Szeregom AK, zaprezentował także służbę powstańczą Zawiszaków. Spotkaniu towarzyszyły nagrania fonograficzne pieśni patriotycznych.

Wrzesień

W pierwszym powakacyjnym miesiącu wznowiliśmy spotkania poniedziałkowe i wtorkowe. Rozpoczęliśmy (1 września) spotkaniem (w ramach cyklu „Polska – tradycje i symbole”) z dr Krzysztofem Filipowem – dyrektorem Muzeum Wojska w Białymstoku, pt. „Pamięć Września”. Spotkanie prowadził dr Andrzej Stawarz, a uczestnikami byli głównie ludzie, którzy pamiętają tamtego okresu i chętnie oraz bardzo emocjonalnie o niej opowiadają. W drugim tygodniu tego miesiąca (8 września) odbyło się kolejne spotkanie z cyklu „W marszu do niepodległości” – poprowadzone jak zwykle przez red. Zbigniewa Mierzwińskiego, na którym została zaprezentowana postać generała dywizji, profesora dra Mariana Kukiela żołnierza, polityka, historyka i publicysty. Gościem programu był ppłk dr hab. Marian Zuziak z Wojskowego Biura Badań Historycznych, który w bardzo przystępny sposób zaprezentował sylwetkę gen. Mariana Kukiela.

Na wtorkowym spotkaniu (9 września), tym razem z cyklu „Prezentacje – mistrzowie małych ojczyzn” pt. „Moje zauroczenie małą ojczyzną” dr Andrzej Stawarz przedstawił dra Macieja A. Zarębskiego, prezesa Staszowskiego Towarzystwa Kulturalnego, który jest wspaniałym człowiekiem i skupia wokół siebie podobnych ludzi z całej Polski – pasjonatów regionalistów, którzy zajmują się wydawaniem ciekawych książek i wiedzę o swojej małej ojczyźnie przekazują młodemu pokoleniu Polaków, dla którego wiedza ta we współczesnych czasach jest szczególnie potrzebna. Kolejne spotkanie z filmem w reżyserii Jacka Sawickiego (15 września) w cyklu „Wieczór pamięci”, to prezentacja autorska filmu pt. „Generał Stanisław Grzmot-Skotnicki”.

We wtorek 16 września Dyrektor Muzeum Niepodległości dr Andrzej Stawarz zaprosił na kolejne spotkanie „W 200 rocznicę urodzin Maurycego Mochnackiego” – ze świetnym znawcą tematu dr. Ziemowitem Skibińskim.

Specjalne spotkanie dla nauczycieli polonistów i historyków oraz młodzieży miało miejsce w dniu 22 września, na które zaprosiliśmy człowieka z olbrzymią wiedzą i charyzmą – dr Bohdana Urbankowskiego, który w ramach realizacji tematu pt. „Poezja Powstania Styczniowego” z cyklu „Polska – tradycje i symbole” przybliżył tamte czasy za pomocą poezji (wiersze interpretował Bogdan Kozyra). Spotkanie trwało 3 go-

dziny lekcyjne, a polonistki nie chciały przestać zadawać pytań i podziwiać głębokiej wiedzy i znakomitego jej przekazu.

Kolejne popołudniowe spotkanie w Muzeum z cyklu „Być Polakiem” (29 września) poświęcono pamięci Stefana Starzyńskiego Prezydenta Warszawy, obrońcy Stolicy we wrześniu 1939 roku, aresztowanego i zamordowanego przez Niemców – prowadzenie autorskie – red. Zbigniew Mierzwiński. W wypowiedziach uczestniczyli gen. brygady Włodzimierz Zieliński – Szef Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Warszawie, płk Jerzy Wójcik – zastępca Dowódcy Garnizonu WP w Warszawie oraz delegacja 10 Warszawskiego Pułku Samochodowego im. mjr. Stefana Starzyńskiego z płk. Wiesławem Grudzińskim oraz z poczem sztandarowym na czele. W programie zostały zaprezentowane bardzo cenne nagrania archiwalne, w tym wypowiedzi mjra Stefana Starzyńskiego z września 1939 roku oraz wiersze i pieśni patriotyczne w wykonaniu aktorów: Barbary Bargiełowskiej, Ryszarda Bacciarellego i Bogdana Śliwy.

Październik

Na inaugurację sezonu 2003/2004 przygotowano otwarcie wystawy Zbigniewa Twardowskiego „Oni dali nam Polskę” oraz recital fortepianowy wielkiego mistrza – Waldemara Malickiego, którego licznie zebrana publiczność podziwiała i oklaskiwała za znakomitą interpretację utworów Chopina, Paderewskiego, Moszkowskiego, Tansmana, Addinsella. Na wystawie autorstwa artysty – plastyka Zbigniewa Twardowskiego pokazano portrety wybitnych Polaków zasłużonych dla odzyskania niepodległości, w tym Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa, gen. Władysława Andersa, gen. Józefa Hallera, Stefana Żeromskiego i innych naszych rodaków, którzy w XX wieku umacniali polską tożsamość narodową. Wystawie towarzyszył kolorowy katalog, który następnie był wykorzystywany przez nauczycieli plastyki jako materiał dydaktyczny i uzupełniający w klasach integracyjnych. Specjalnym gościem tego wieczoru był ksiądz Jan Twardowski, który podpisywał tomiki wierszy swojej poezji.

Gościem następnego spotkania w Muzeum (7 października) z cyklu „Polska w Europie” pt. „Polska a ozdrowieńcze jednoczenie Europy” był dr Zygmunt Królak. W następnym tygodniu (13 października) odbyło się kolejne spotkanie z cyklu „W marszu do niepodległości”, w ramach którego zrealizowano temat „Tadeusz Kościuszko jako naczelnik powstania w 1794 roku”. Zwycięzcę spod Racławic, bohatera i generała Polski oraz Stanów Zjednoczonych Ameryki zaprezentował red. Zbigniew Mierzwiński. W uroczystej części wieczoru wzięły udział delegacje jednostek Wojska Polskiego z pocztami sztandarowymi. W programie zaprezentowane zostały wypowiedzi gen. Henryka Dziewiątki i ppłk. Andrzeja Szlejzera. W części artystycznej koncert Orkiestry Reprezentacyjnej Wojsk Lądowych z kapelmistrzem mjr. Bogdanem Bzowskim.

Z kolei w dniu zamknięcia wystawy (12 października) pt. „Gloria Victis” zaproponowaliśmy koncert pt. „Boże coś Polskę” w wykonaniu Filharmonii im. Romualda Traugutta. Kolejnego dnia (14 października) odbyło się spotkanie z cyklu „Prezentacje – mistrzowie małych ojczyzn” pt. „Juliusz Marcisz i jego Związki *Lubownicze*” z udziałem Seweryna A. Wisłockiego. Na innym spotkaniu zorganizowanym w samo południe (20 października) w ramach obchodów 25-lecia Pontyfikatu Jana Pawła II odbyła się projekcja filmu dokumentalnego pt. „Papież Polak” oraz spotkanie z reżyserem Aliną Czerniakowską. Tego samego dnia wieczorem na spotkaniu w cyklu „Wieczór pamięci” reżyser dr Jacek Sawicki przedstawił swój kolejny film dokumentalny pt. „Dwie prawdy” (opowieść o żołnierzach I DP im. Tadeusza Kościuszki).

W ramach następnego ciekawego spotkania (22 października) prof. Marian Marek Drozdowski przypomniał licznie zgromadzonym miłośnikom historii myśli polityczną gen. W. Sikorskiego i prezydenta W. Raczkiewicza.

W dniach 23 i 24 października odbyła się dwudniowa konferencja naukowa „Tożsamość kulturowa regionu w warunkach integracji europejskiej – przykład Mazowsza”, zorganizowana przy współpracy Wyższej Szkoły Humanistycznej w Pułtusk, Mazowieckiego Centrum Kultury i Sztuki oraz Mazowieckiego Towarzystwa Kultury pod patronatem: Przewodniczącego Sejmiku Województwa Mazowieckiego Piotra Foglera, Marszałka Województwa Mazowieckiego Adama Struzika, Przewodniczącego Wydziału I Nauk Społecznych Polskiej Akademii Nauk prof. dr hab. Henryka Samsonowicza oraz Rektora Wyższej Szkoły Humanistycznej im. A. Gieysztor w Pułtusk prof. dr hab. Andrzeja Bartnickiego. Obrady trwały dwa dni. Pierwszy dzień w Warszawie, w Mazowieckim Centrum Kultury i Sztuki oraz Muzeum Niepodległości (Pałac Radziwiłłów); drugi w Wyższej Szkole Humanistycznej w Pułtusk.

Ostatnie spotkanie w tym miesiącu (27 października, cykl „Być Polakiem”) poświęcone było generałowi broni Józefowi Dowbor-Muśnickiemu – twórcy I Polskiego Korpusu na Wschodzie 1917/18, naczelnemu Wodzowi powstania Wielkopolskiego 1919 r. W programie odczyt mgr inż. Zbigniewa Zielińskiego – przewodniczącego Klubu Przyjaciół Muzeum Niepodległości.

Listopad

Miesiącem szczególnym dla Muzeum jest listopad, ze względu na własną organizację obchodów 85 rocznicy odzyskania niepodległości i przygotowanie specjalnego programu, zarówno dla młodzieży (z uwzględnieniem wszystkich kategorii wiekowych) jak i dla publiczności dorosłej. W tym roku odbyło się wyjątkowo wiele imprez w dniach od 4 do 14 listopada. Odbyło się też 39 lekcji muzealnych dla młodzieży szkół Warszawy i województwa mazowieckiego. Obchody Dni Niepodległości rozpoczęliśmy konferencją naukową (5 listopada) pt. „Święto Niepodległości – tradycja i współczesność”. Następnie przez dwa dni (8 i 9 listopada) realizowany był III Przegląd Filmów Historycznych. Pierwszy dzień (8 listopada) to filmy o Tadeuszu Kościuszcze. Prezentacja 2 filmów fabularnych (archiwalnych) oraz filmu dokumentalnego została poprzedzona słowem wstępnym historyka prof. dr hab. Mariana Marka Drozdowskiego – Prezesa Towarzystwa Budowy Pomnika Tadeusza Kościuszki w Warszawie. Były to filmy: „Wizerunek Naczelnika” (1966), film dokumentalny, reż. B. Kosiński, „Pierwsza miłość Kościuszki” (1929), film fabularny, reż. Jerzy Orhson, „Nasz malarz Orłowski” (1958), film dokumentalny, reż. T. Jaworski oraz „Kościuszek pod Racławicami” (1938), film fabularny, reż. Józef Lejtes. Dzień drugi (9 listopada) to pokaz filmów poświęconych Niepodległej. O charyzmie Marszałka Józefa Piłsudskiego opowiadał dr Bohdan Urbankowski, przypomniano też film dokumentalny „Musieli zwyciężyć” w reżyserii Aliny Czerniakowskiej. Słowo o postaci Romana Dmowskiego wygłosił Jan Engelgard, następnie odbyła się projekcja filmu dokumentalnego w reżyserii Mariana Kubery pt. „Roman Dmowski” oraz „Pogrzeb Romana Dmowskiego” (Kronika z 1939 r., Archiwum WFDiF). Następnie miał wprowadzenie prof. Marian Marek Drozdowski do filmu dokumentalnego „Paderewski – mistrz tonów i mąż stanu” w reżyserii Bohdana Rączkowskiego. Ostatnia ciekawie zaprezentowana postać to Wincenty Witos i projekcja filmu dokumentalnego pt. „Wincenty Witos” w reżyserii Sylwestra Kielbiewskiego. Przegląd zorganizowano dzięki współpracy z Filmoteką Narodową oraz Archiwum Wytwórni Filmów Dokumentalnych i Fabularnych w Warszawie.

W dniu 10 listopada miała miejsce uroczystość złożenia wieńców w Bramie Stracon. Następnie odbyło się uroczyste otwarcie wystawy „Kawalerowie Krzyża Niepodległości”. Program słowno-muzyczny „My, Pierwsza Brygada” – przy nadkomplecie publiczności (kilkadziesiąt osób nie mogło w ogóle wejść do Muzeum!) – zaprezentował zespół Filharmonii im. Romualda Traugutta. Wieczorem zaprosiliśmy na kolejne spotkanie z cyklu „W marszu do niepodległości” przygotowane przez red. Zbigniewa Zielińskiego, pt. „Bohaterska obrona Lwowa 1-22 listopada 1918 roku”. Uroczysty koncert pieśni patriotycznych z okazji Święta Niepodległości wykonał Chór Żeński i Męski PZSM nr 1 w Warszawie pod dyrekcją dr Ewy Marchwickiej. Następnie odbyło się spotkanie pokoleń na wystawie „Święto Niepodległości 1988-2003” przygotowanej przez kustosz Mirosławę Pałaszewską oraz pana Stefana Melaka. Dopełnieniem programu były prowadzone lekcje muzealne (cykl 12 spotkań) z historykami prezentującymi postacie wybitnych twórców niepodległości, takich jak: Roman Dmowski, Ignacy Jan Paderewski, Wincenty Witos, Józef Piłsudski. W ramach lekcji: prelekcja historyka, zwiedzanie ekspozycji stałej oraz program historyczno-artystyczny lub film dokumentalny jako uzupełnienie metodyczne lekcji.

Oprócz obchodów Dni Niepodległości był realizowany bieżący program imprez. I tak, w pierwszym tygodniu (3 listopada) odbyło się spotkanie z cyklu „Polska – tradycje i symbole” – z dr Tadeuszem Swatem pt. „O czym mówią pomniki”. We wtorek (4 listopada) pokaz filmu pt. „Wszystko dla Orląt” w reżyserii Zbigniewa Kowalewskiego. Drugą połowę miesiąca rozpoczęliśmy cyklem „Wieczór pamięci”, w którym reż. Jacek Sawicki zaprezentował film o powojennej konspiracji pt. „Sprawa Toma”. Ostatnim spotkaniem w tym miesiącu było spotkanie autorskie pt. „W 85 rocznicę utworzenia Polskiej Marynarki Wojennej” prowadzone przez red. Zbigniewa Mierzwińskiego.

Ciekawą próbą współpracy z Teatrem Adekwatnym, reprezentowanym przez pana Prezesa Henryka Boukołowskiego i Stowarzyszeniem Rodzin Ponarskich, reprezentowanym przez panią Prezes Helenę Pasierbską, stała się prezentacja (13 listopada) misterium „Dziady, cz. V” (Wilno-Ponary) oraz promocja książki pt. „Wileńskie Łukiszki”, którą zaprezentował bardzo ciekawie pod nieobecność autorki – Heleny Pasierbskiej – Ryszard Mackiewicz.

Grudzień

Miesiąc grudzień rozpoczęliśmy cyklem (1 grudnia) „Polska – tradycje i symbole”, w ramach którego odbyło się spotkanie z dr Bohdanem Urbankowskim pt. „Powstanie Listopadowe w poezji”. We wtorek (2 grudnia) red. Zbigniew Mierzwiński w cyklu „Być Polakiem” zorganizował prelekcję na temat „Michał Drzymała – nieugięty obrońca polskiej ziemi”. Natomiast w dniach 5 i 6 grudnia odbyły się Muzealne Mikołajki zorganizowane wzorem lat ubiegłych dla najbardziej potrzebujących dzieci w Warszawie. Dzięki dofinansowaniu Wydziału Kultury Dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy mogliśmy – pracownicy Działu Edukacji i Promocji we współpracy z aktorami Warszawy oraz współpracy z PZSM nr 1 w Warszawie – zorganizować dwa „spotkania z Mikołajem” dla dzieci z ognisk wychowawczych, świetlic terapeutycznych, TPD oraz Domów Dziecka ze Śródmieścia. W programie został przedstawiony spektakl teatralny związany z polskimi tradycjami bożonarodzeniowymi, koncert kołęd i pastorałek w wykonaniu uczniów PZSM nr 1 w Warszawie oraz ufundowane zostały dzieciom prezenty i słodycze.

W kolejnym programie autorskim red. Zbigniewa Mierzwińskiego z cyklu „W marszu do niepodległości” (8 grudnia) zostały zaprezentowane zasługi gen. Stanisława Maczka. W połowie miesiąca (15 grudnia) Jacek Sawicki w „Wieczorze pamięci” zaprezentował film pt. „Skarby wydarte ziemi”.

W kończącym rok spotkaniu z cyklu „Nasze Mazowsze – dziedzictwo i współczesność” Zygfryd Rekosz omówił tradycje koledowania na Mazowszu, prezentując jednocześnie przepiękne kolędy polskie w tym mazowieckie, m.in. „Mazowiecka kolęda”, „Wśród nocnej ciszy”, „Przybieżeli do Betlejem”, „Gdy się Chrystus rodzi”, „Przybieżeli do Betlejem dla Kombatantów”. Przy fortepianie akompaniował Mauricio Silva – uczeń VI klasy fortepianu prof. Pawła Skrzypka w PZSM im. F. Chopina w Warszawie.

Poza ustalonym programem odbył się ponadto Zjazd Zarządu Związku Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w Polsce (20 grudnia), połączony z uroczystym opłatkami i koncertem kolęd przygotowanym przez uczniów PZSM nr 1 w Warszawie.

* * *

W roku 2003 kontynuowane były i rozwijane wszystkie podstawowe formy działalności edukacyjnej i popularyzatorskiej. Odbyły się niemalże wszystkie z zaplanowanych spotkań, sesji, wernisaży oraz koncertów i dodatkowo Muzeum Niepodległości gościło wielu uczestników nadprogramowych koncertów, okolicznościowych wieczorów czy też promocji książek. Ogółem w minionym roku odnotowano w Muzeum Niepodległości 440 imprez, w których łącznie wzięło udział 21509 osób.

Prof. dr hab. Adam Dobroński (przewodniczący Rady Muzeum Niepodległości) wygłasza referat podczas konferencji „Święto Niepodległości – tradycja a współczesność” (5 XI 2003)

Fragment Noworocznego Koncertu z Dedykacją (6 I 2003)

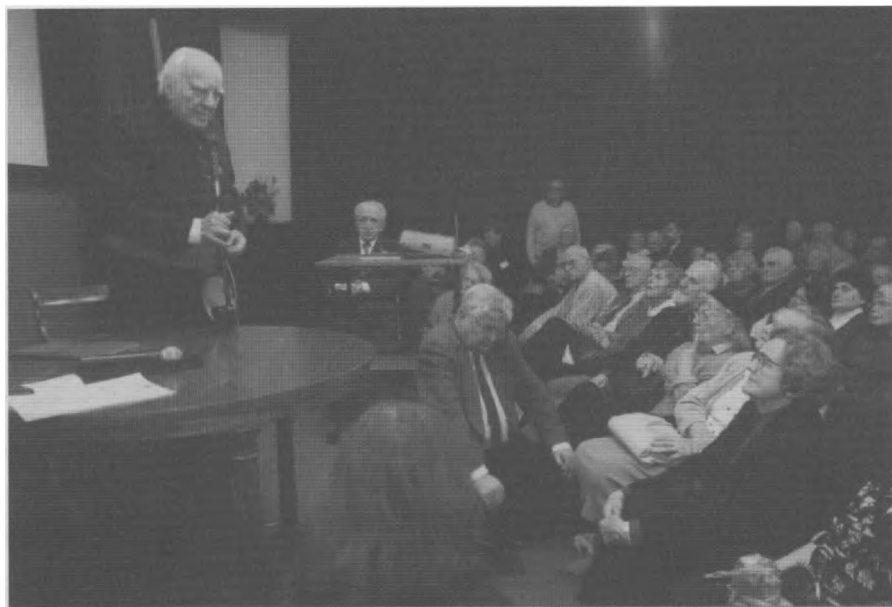
Otwarcie wystawy na 50-lecie pracy twórczej Bohdana Wróblewskiego (Autor – Jubilat w środku, z bukietem kwiatów 28 I 2003)

Spotkanie z prof. dr hab. Andrzejem Ajnenkiem pt. „Polskie konstytucje” (5 V 2003)

Gen. Stanisław Nałęcz-Komornicki przemawia podczas wieczoru poświęconego gen. Emilowi Fieldorfowi (10 II 2003)

Wieczór pamięci w 50. rocznicę stracenia gen. Emila Fieldorfa, przemawia ks. prałat Zdzisław Peszkowski, w pierwszym rzędzie (pierwsza od prawej) – córka generała Maria Fieldorf-Czarska (24 II 2003)

Fragment inscenizacji teatralnej podczas otwarcia wystawy o gen. Józefie Bemie (występ młodzieży ze Szkoły Aktorskiej Haliny i Jana Machulskich przy Polskim Ośrodku ASSITEJ, 28 III 2003)

Sesja popularnonaukowa w 110. rocznicę utworzenia Ligi Narodowej, referat wygłasza Jan Engelgard, obok – dyr. A. Stawarz (2 IV 2003)

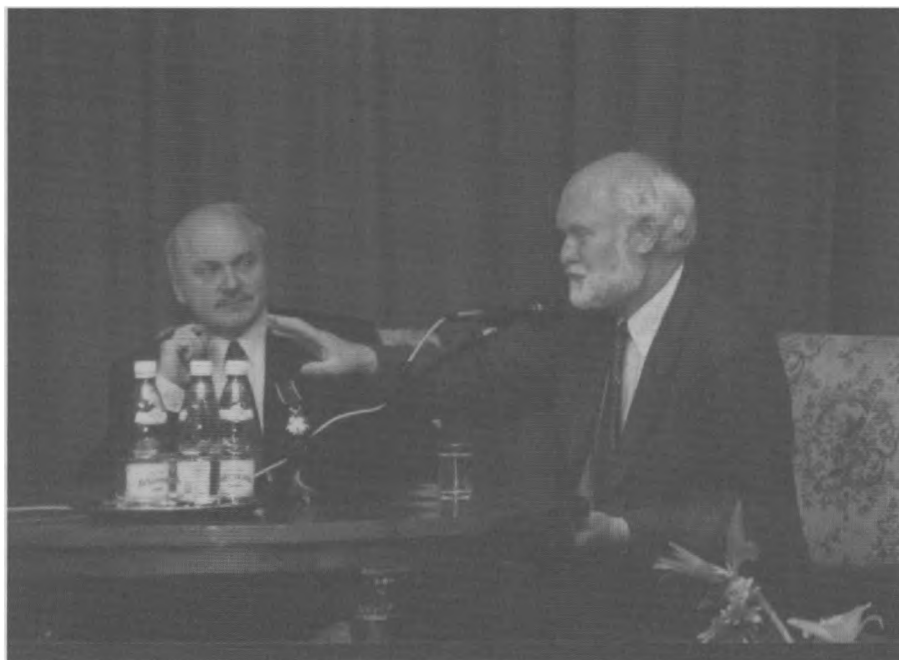
Wieczór poświęcony życiu i twórczości Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego (program wykonują od lewej – Janusz Tylman, Bogdan Kozyra, dr Bohdan Urbankowski, 14 V 2003)

Koncert dziewczęcego Chóru „Vivat” podczas programu „Mazowsze – dziedzictwo i współczesność” (26 V 2003)

Koncert Orkiestry Reprezentacyjnej WP im. S. Moniuszki podczas spotkania pt. „Marsze sił zbrojnych II Rzeczypospolitej” (9 VI 2003)

Konsul generalny Republiki Węgierskiej dr Istvan Kovacs (pierwszy z prawej) wygłasza referat podczas sesji poświęconej gen. Józefowi Bemowi (28 V 2003)

Fragment programu poświęconego poezji Artura Oppmana, recytuje Jerzy Molga (30 VI 2003)

Ks. Jan Twardowski podczas otwarcia wystawy Zb. Twardowskiego „Oni dali nam Polskę” (6 X 2003)

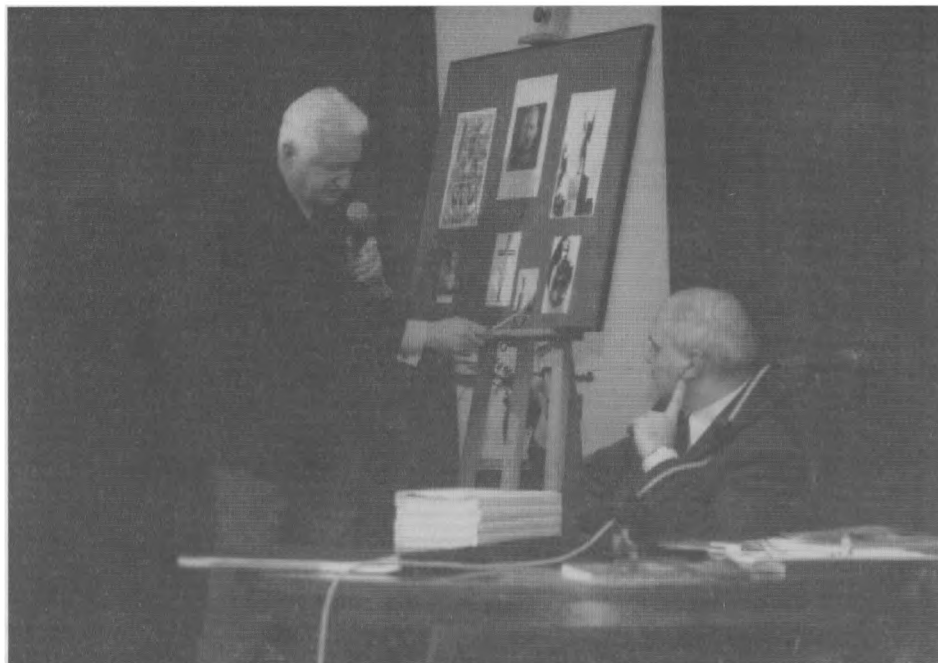
Waldemar Malicki uświetniający koncertem fortepianowym wernisaż wystawy Zb. Twardowskiego „Oni dali nam Polskę” (6 X 2003)

Dr Maciej A. Zarębski (Prezes Staszowskiego Towarzystwa Kulturalnego) podczas spotkania „Prezentacje – mistrzowie małych ojczyzn” (9 IX 2003)

Spotkanie poświęcone mjr. Stefanowi Starzyńskiemu, niezłomnemu prezydentowi m.st. Warszawy (29 IX 2003)

Zbigniew Zieliński opowiada o gen. Józefie Dowbor-Muśnickim (27 X 2003)

Fragment obrad konferencji naukowej „Tożsamość kulturowa regionu w warunkach integracji europejskiej – przykład Mazowsza” (23 X 2003)

Wieczór w 85. rocznicę bohaterskiej obrony Lwowa (fragmenty koncertu w wykonaniu dziecięcego zespołu PRAWNUKI pod kierunkiem Zofii Rosińskiej)

Uroczyste rozpoczęcie wieczoru poświęconego obchodom 85 rocznicy powstania Polskiej Marynarki Wojennej (24 XI 2003)

Fotografie © 2003, copyright by Tadeusz Stani